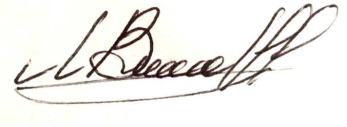

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЯСНИКОВ В'ЯЧЕСЛАВ ОЛЕГОВИЧ

УДК 330.341.1:658:332.1

**АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Запоріжжя – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор економічних наук, професор
ФЕДОРЕНКО Ірина Анатоліївна,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
професор кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності та фінансів.

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
КНЯЗЬ Святослав Володимирович,
Національний університет
«Львівська політехніка»,
завідувач кафедри підприємництва
та екологічної експертизи товарів
Інституту сталого розвитку ім. В. Чорновола;

кандидат економічних наук, доцент
САБЛІНА Наталія Вікторівна,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця,
доцент кафедри фінансів.

Захист відбудеться «10» вересня 2018 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.01 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70 б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70 б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «09» серпня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. І. Трохимець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Для сучасного етапу розвитку інноваційних процесів у вітчизняному промисловому секторі характерний пошук нових форм і методів управління підприємствами, інформаційно-організаційного забезпечення, що створює умови для підвищення рівня конкурентоспроможності продукції на зовнішньому ринку. У зв'язку із цим актуальним є вдосконалення наукових підходів до адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств, що враховують визначення стратегічно орієнтованого напрямку в діяльності підприємств, забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень щодо активізації інноваційної діяльності, формування інноваційного потенціалу та ефективного використання наявних інноваційних ресурсів.

Фундаментальні основи розвитку інноваційного потенціалу підприємства, оцінки його ефективності ґрунтовно сформовані в працях таких зарубіжних науковців, як: Б. Мільнер, М. Портер, Й. Шумпетер. Багатоаспектність адаптивного управління підприємствами машинобудування з урахуванням мінливості зовнішнього та внутрішнього середовища, спрямованого на забезпечення ефективного використання інноваційного потенціалу підприємств, досліджено в працях провідних учених-економістів, а саме: А. Афуах, А. Бовіна, К. Галасюк, П. Друкера, С. Ілляшенко, С. Князя, Н. Краснокутської, Н. Кузьминчук, Є. Лаптева, Н. Метеленко, Г. П'ятницької, Н. Сабліної, К. Салиги, С. Смерічевської, П. Тротт, Р. Фатхутдинова, І. Федоренко, В. Хобта, В. Чабан, А. Череп, Н. Чухрай, Н. Шмиголь, Т. Янковець та ін.

Незважаючи на інтенсивний науковий пошук з окреслених питань, існує необхідність адаптувати наявні підходи щодо стратегічних напрямів формування ефективного механізму адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств, що дасть змогу підвищити якість прийняття управлінських рішень та альтернативних можливостей розвитку. Це дозволило визначити актуальність теми дослідження й логіку викладання основних положень дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі економіки підприємств міського господарства відповідно до плану науково-дослідних робіт: Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова за темою «Підприємництво як стратегічний фактор розвитку бізнес-середовища регіону» (ДР № 0116U005497), де здобувачем удосконалено складові механізму адаптивного управління, прийняття ефективних рішень у напрямі підвищення інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, запропоновано методичний підхід до інтегральної оцінки з метою виявлення загальних тенденцій впливу складових потенціалу на інноваційний розвиток та одержання рейтингу машинобудівних підприємств; НТУ «ХПІ» за темою «Управління розвитком промислового підприємства» (ДР № 0116U005544), у межах якої здобувачем розроблено методичний підхід до прогнозування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті забезпечення їхньої конкурентоспроможності; сформовано етапи процесу прийняття управлінських рішень щодо активізації інноваційної діяльності машинобудівних підприємств з використанням інформаційно-аналітичної підтримки системи адаптивного управління.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* – обґрунтувати науково-методичний інструментарій та практичні рекомендації щодо адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- дослідити категоріально-понятійний апарат «адаптивне управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств» шляхом розкриття сутності його складових;

- узагальнити теоретичні й методичні аспекти використання концептуальних засад адаптивного управління для цілей розвитку інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств;

- розробити науково-методичний підхід до оцінки стану й рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств;

- запропонувати методичний підхід до оцінки впливу інноваційних ризиків на інноваційний потенціал машинобудівних підприємств для забезпечення ефективного адаптивного управління;

- удосконалити механізм адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств;

- обґрунтувати науково-практичний підхід до прогнозування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління.

Об'єкт дослідження – процес адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств.

Предмет дослідження – розвиток теоретичних, науково-методичних і прикладних положень щодо адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств.

Методи дослідження. У ході дослідження використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: абстрактно-логічний і діалектичний – для систематизації теоретичних положень щодо сутності поняття «адаптивне управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств»; статистичного аналізу – для виявлення основних тенденцій формування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств; головних компонент – для інтегральної оцінки рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, що характеризують спроможність, фінансову складову та результативність; теорії нечітких множин – для прогнозування інноваційних ризиків машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління; системно-структурний – для формування теоретико-методичних рекомендацій щодо розробки пропозицій з удосконалення механізму адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, вітчизняні й зарубіжні наукові публікації, офіційні статистичні матеріали, дані фінансової звітності провідних машинобудівних підприємств Харківської області, ресурси мережі Інтернет, а також особисті досягнення здобувача й результати їх обробки.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в узагальненні теоретичних положень і розробці науково обґрунтованого методичного інструментарію щодо

адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств. У процесі дослідження одержано такі наукові результати:

удосконалено:

– визначення сутності поняття «адаптивне управління інноваційним потенціалом підприємства» на основі узагальнення й систематизації наукових підходів, відмінною рисою якого є врахування багатоаспектності змістовного наповнення дефініцій «потенціал», «інноваційний потенціал», «адаптація», «управління», «адаптивне управління», що дає змогу сформувати якісний теоретико-методичний інструментарій для підвищення інноваційного потенціалу підприємства з використанням адаптивного управління;

– теоретико-методичне забезпечення розроблення й реалізації адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств, яке, на відміну від існуючого, ґрунтується на положеннях системного підходу, що передбачає реалізацію багаторівневої системи завдань на теоретичному та методичному рівнях, обґрунтування застосування економічного інструментарію (з метою оцінки стану й прогнозування) для її забезпечення, що дало змогу більш достовірно оцінити стан інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств та підвищити рівень прийняття управлінських рішень щодо формування сценаріїв розвитку й організаційно-управлінських заходів, спрямованих на активізацію інноваційної діяльності машинобудівних підприємств;

– механізм адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств, який, на відміну від існуючих, включає розширений комплекс застосування інструментарію моніторингу складових інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, вибір стратегії розвитку, що дає змогу координувати та більш ефективно використовувати ресурси підприємства, приймати оптимальні управлінські рішення, спрямовані на розвиток інноваційного потенціалу та активізацію інноваційних процесів;

набуло подальшого розвитку:

– науково-методичний підхід до оцінки стану та рівня інноваційного потенціалу підприємств машинобудування, який, на відміну від існуючих, поєднує в собі методичний інструментарій адаптивного управління машинобудівним підприємством та інноваційним потенціалом, являє собою комплексну систему, що ґрунтується на визначенні інтегрального показника рівня інноваційного потенціалу на основі методу головних компонент з виділенням групових інтегральних показників спроможності, фінансової складової й результативності, дає змогу визначати рейтинг підприємств машинобудування, що створює підґрунтя для формування управлінських заходів, спрямованих на ефективне використання та забезпечення високого рівня адаптивності інноваційного потенціалу;

– методичний підхід до оцінки впливу інноваційних ризиків на інноваційний потенціал машинобудівних підприємств в умовах невизначеності, що, на відміну від існуючих, базується на аналізі та прогнозуванні інноваційних ризиків підприємства на основі використання теорії нечітких множин, дозволяє оцінювати й прогнозувати інноваційні ризики в процесі планування інноваційної діяльності машинобудівного

підприємства та надає можливість у межах адаптивного управління продукувати ефективні управлінські рішення щодо зміни складових інноваційного потенціалу;

– науково-практичний підхід до прогнозування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління, який, на відміну від існуючих, базується на застосуванні моделі авторегресії-ковзного середнього з інтервенцією ARIMA, що дає змогу прогнозувати забезпеченість інноваційного процесу науково-технічними, інформаційними та фінансовими ресурсами, виявляти необхідність зовнішнього інвестування інноваційної діяльності, надає можливість отримувати адекватну управлінську інформацію й фокусувати забезпечення стійкого інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні результати й методичні положення дисертації доведені до рівня конкретних пропозицій і методичних розробок та можуть стати підґрунтям для прийняття управлінських рішень з питань реалізації інноваційних процесів на машинобудівних підприємствах.

Наукові результати, що мають прикладний характер, знайшли практичне застосування на ПрАТ «Укпостач» (довідка від 17.02.2017 № 015/001-006), ПАТ «ФЄД» (довідка від 06.04.2017 № 45), ПрАТ «Кредмаш» (довідка від 23.10.2017 № 35/2280). Методичні та практичні рекомендації щодо адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств впроваджено в роботу Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка від 08.09.2016 № 06-27/4725) та використовуються у навчальному процесі кафедри економіки підприємств міського господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова при викладанні дисциплін «Інноваційний розвиток підприємства», «Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємства» (довідка від 30.01.2018 № 142) та кафедри економічних дисциплін Національної академії Національної гвардії України при викладанні дисциплін «Розробка управлінських рішень», «Маркетингові дослідження», «Адміністративний менеджмент», «Основи управлінського консультування» (довідка від 26.01.2018 № 28).

Особистий внесок здобувача. Положення та результати дослідження одержані здобувачем особисто, зокрема: визначено поняття, удосконалено теоретико-методичні та розвинено концептуальні основи механізму адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств; розроблено науково-методичний підхід до оцінки стану й рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, оцінки впливу інноваційних ризиків на інноваційний потенціал машинобудівних підприємств для забезпечення ефективного адаптивного управління, прогнозування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління.

Апробація результатів дисертації. Теоретичні та практичні положення й результати дослідження доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях, таких як: «Шістнадцяті економіко-правові дискусії» (м. Львів, 2017 р.); «Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки» (м. Харків, 2017 р.); «Перспективні наукові розробки-2017» (м. Софія, Болгарія, 2017 р.); «Сучасні

наукові інновації» (м. Київ, 2017 р.); «Інноваційний потенціал сучасної економічної науки» (м. Тернопіль, 2017 р.); «Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я» (м. Харків, 2017 р.); «Світ економічної науки» (м. Тернопіль, 2018 р.); «Двадцять четверті економіко-правові дискусії» (м. Львів, 2018 р.).

Публікації. Основний зміст дисертації відображено в 17 наукових працях, з них: 9 – статті (у тому числі 1 – у науковому фаховому виданні України, 8 – у фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз), 8 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 7 д. а., особисто автору належить 6,35 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списків використаних джерел до розділів (усього 250 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 285 сторінок, з них основний текст – 213 сторінок. Робота містить 86 таблиць та 45 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; вказано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації та публікацій.

У *першому розділі* – «**Теоретичні основи адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств**» – досліджено стан, проблеми інноваційної діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств та наведено шляхи їх вирішення; визначено сутність поняття «адаптивне управління інноваційним потенціалом підприємства» на основі морфологічної декомпозиції його складових; узагальнено науково-методичні підходи вчених-економістів до оцінки стану інноваційного потенціалу підприємства.

Обґрунтовано, що активізація інноваційних процесів є основою динамічного розвитку та забезпечення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств. Доведено, що впровадження новітніх методів і технологій у систему управління сучасними машинобудівними підприємствами дає змогу сформулювати концептуальні засади їх подальшого розвитку на інноваційній основі, зміцнення позицій на міжнародних ринках. За даними світового інноваційного рейтингу Global Innovation Index 2016, Україна посіла лише 56-те місце, що засвідчує негативні тенденції інноваційного розвитку вітчизняної економіки, зокрема вітчизняних машинобудівних підприємств. Тому потребує оновлення база знань в аспекті створення й вибору доцільного управлінського інструментарію підвищення інноваційного потенціалу, що зумовлює розроблення теоретичного базису з метою його ефективного використання в діяльності підприємств.

На основі опрацювання наукових джерел і виділених підходів до вирішення проблеми розвитку інноваційного потенціалу підприємств у контексті використання сучасних методів управління поглиблено трактування взаємопов'язаних понять: «потенціал», «інноваційний потенціал», «адаптація», «управління», «адаптивне управління». На цій основі сформовано авторське тлумачення адаптивного управління інноваційним потенціалом підприємства як сукупності принципів,

інструментів і технологій продукування й реалізації управлінських рішень шляхом трансформації діяльності, підвищення гнучкості та пристосовності, що сприятиме досягненню інноваційних стратегічних завдань підприємства, забезпечуючи в процесі адаптації стійкий взаємозв'язок сучасних методів управління й інноваційного потенціалу з метою досягнення високого рівня конкурентоспроможності при непередбачених змінах властивостей зовнішнього середовища та підвищення ефективності функціонування (рис. 1).

Рис. 1. Теоретичний базис формування поняття «адаптивне управління інноваційним потенціалом підприємства»

Визначено етапи оцінки рівня інноваційного потенціалу підприємства на засадах адаптивного управління (визначення готовності підприємства не лише

виробляти продукцію/послуги, а й проводити свою діяльність з використанням новітніх технологій; планування та прогнозування можливостей використання інноваційних технологій у діяльності підприємства шляхом виявлення його сильних і слабких сторін, а також можливостей упровадження сучасних технологій та загроз, які вони можуть приховувати для досліджуваного підприємства; розробка методичного підходу до оцінки інноваційного потенціалу підприємства на засадах адаптивного управління) з урахуванням факторів, що впливають на інноваційний потенціал (зовнішні та внутрішні).

Виокремлено три групи методичних підходів до оцінки інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства на засадах адаптивного управління: системно-структурні, результативні та діагностичні. Основою для групування методичних підходів є адаптація підприємства до нововведень, що реалізується через механізм адаптивного управління. Обґрунтовано доцільність застосування системного підходу до оцінки рівня інноваційного потенціалу підприємства на засадах адаптивного управління, що є запорукою успішності інноваційної діяльності підприємства та дає змогу ефективно реагувати на можливі негативні наслідки, які пов'язані з розробкою, виробництвом та впровадженням на ринок інноваційного продукту. Запропоновані теоретико-методичні засади формування адаптивного управління інноваційним потенціалом є основою для проведення аналітичного дослідження на машинобудівних підприємствах.

У *другому розділі* – **«Діагностика інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління»** – розроблено науково-методичне забезпечення оцінки рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств; здійснено інтегральну оцінку рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств на основі сформованої системи показників; оцінено вплив інноваційних ризиків на інноваційний потенціал машинобудівних підприємств в умовах невизначеності.

Сформовано систему показників оцінки інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств (ІПП), яка ґрунтується на використанні критеріального методу відбору показників, що дає змогу всебічно охарактеризувати кількісні та якісні показники інноваційного потенціалу, формує якісне інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень та сприяє підвищенню ефективності адаптивного управління інноваційним розвитком підприємства. Показники оцінки ІПП об'єднано в три групи: 1 – характеризують спроможність ІПП; 2 – фінансову складову; 3 – результативність ІПП.

Запропоновано науково-методичний підхід до оцінки стану й рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств на комплексній основі (рис. 2), який передбачає визначення інтегрального показника рівня інноваційного потенціалу за допомогою методу головних компонент за групами та дозволяє визначити рейтинг підприємств, що створює підґрунтя для формування управлінських заходів, спрямованих на ефективне використання й забезпечення високого рівня адаптивності інноваційного потенціалу.

Рис. 2. Методичний підхід до оцінки інноваційного потенціалу машинобудівного підприємства

Лінійну модель інтегрального індексу запропоновано розраховувати за формулою:

$$I_{kj} = 0,35 \hat{I}_{kj}^{(1)} + 0,25 \hat{I}_{kj}^{(2)} + 0,4 \hat{I}_{kj}^{(3)}, \quad (1)$$

де $I_{kj}^{(ng)} = \sum_{l=4ng-3}^{4ng} \alpha_{kl} z_{lj}$ – групові інтегральні індикатори, які характеризують спроможність (ng=1 – група 1), фінансову складову (ng=2 – група 2), результативність (ng=3 – група 3); ПМП; $z_{lj} = x_{lj} - \sum_{l=1}^n x_{lj} / n$ – центровані індикатори; $x_{kj} = (P_{kj} - \bar{P}_{kj}) / \sigma_{kj}$ – індикатори ПМП; P_{kj} – показники ПМП; \bar{P}_{kj} – середнє значення k-го показника j-го підприємства, σ_{kj} – середнє квадратичне відхилення; $\alpha_{kl} = v_{kl} \lambda_k^{-0,5}$ – вагові коефіцієнти; v_{kl} – власні

вектори, які відповідають власним значенням λ_k . Умова, що забезпечує використання першої головної компоненти, має вигляд $\lambda_1 / \sum_{k=1}^m \lambda_k \geq 0,55$.

Розрахунки виконано на основі аналізу звітності машинобудівних підприємств України за 2012–2017 рр. Встановлено, що за груповим інтегральним індикатором, який характеризує спроможність інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, лідерами у 2017 р. є ПАТ Завод «Фрунзе» (1) за рахунок коефіцієнта частки витрат на внутрішні (зовнішні) науково-дослідні роботи (НДР) у загальних витратах на виробництво продукції (0,007315), ПАТ «ФЕД» (0,845) за рахунок коефіцієнта частки витрат на інформаційні ресурси для підтримки інноваційної діяльності (0,0887); за груповим інтегральним індикатором, що характеризує фінансову складову інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, – ПАТ Завод «Південкабель» (1) за рахунок коефіцієнта покриття (4,57140), ПАТ «Електромашина» (0,761) за рахунок коефіцієнта фінансової незалежності (0,44729); за груповим інтегральним індикатором, що характеризує результативність інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, лідерські позиції утримує ПАТ «Турбоатом» (1) за рахунок частки реалізованої інноваційної продукції на ринку інноваційної продукції машинобудівних підприємств регіону (0,37880) (рис. 3–5).

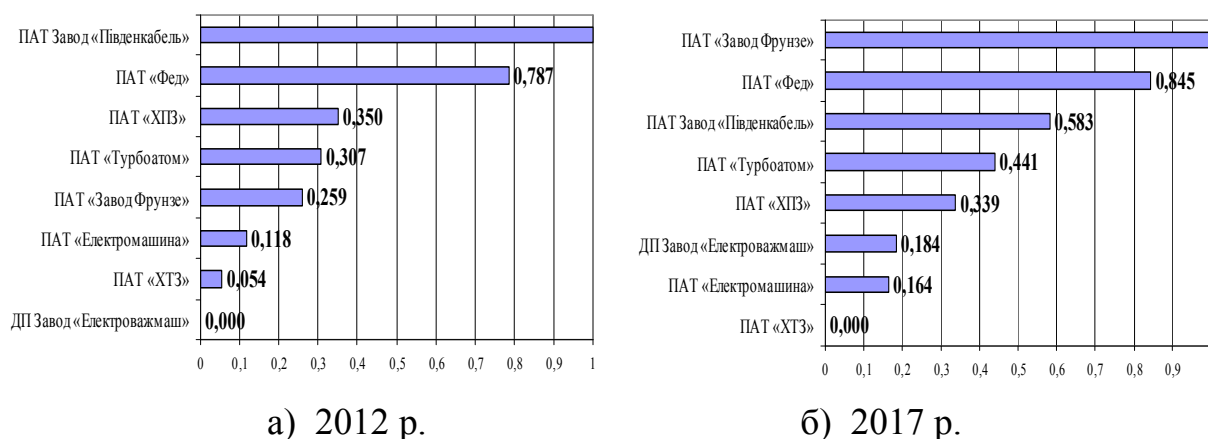

Рис. 3. Інтегральний індикатор, що характеризує спроможність інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств

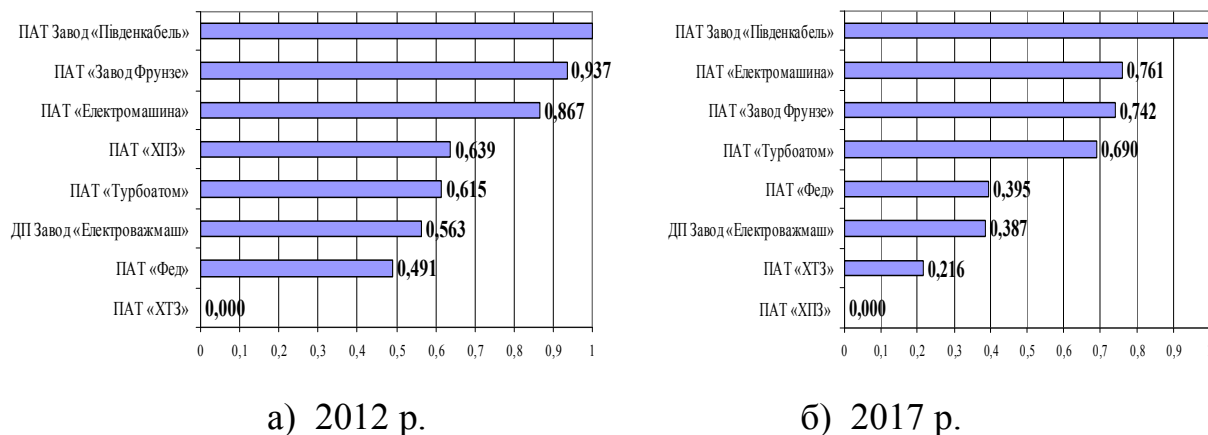

Рис. 4. Інтегральний індикатор, що характеризує фінансову складову інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств

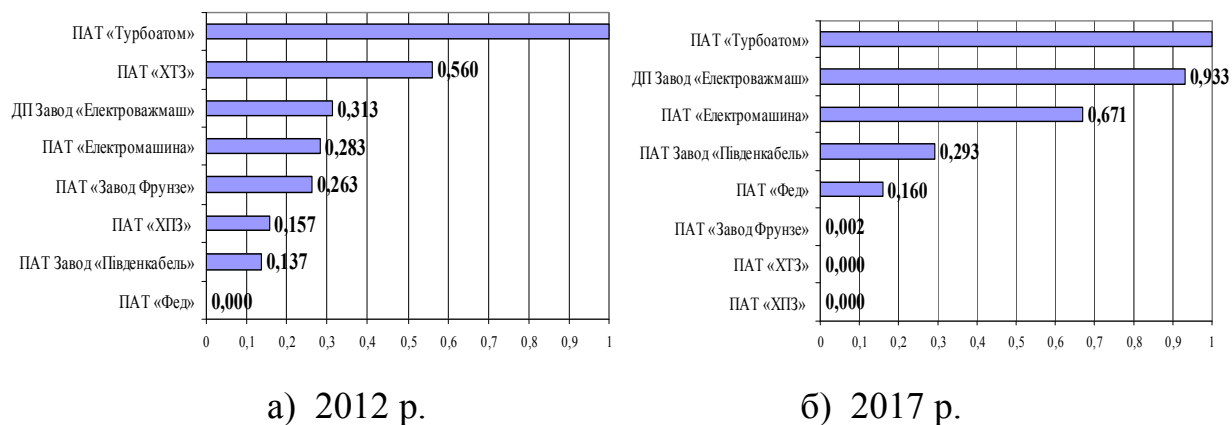

Рис. 5. Інтегральний індикатор, що характеризує результативність інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств

Динаміка інтегрального індексу рівня інноваційного потенціалу обраних для дослідження машинобудівних підприємств Харківської області за 2012–2017 рр. дає підстави зробити висновок, що ПАТ «Турбоатом» (0,73) та ПАТ Завод «Південкабель» (0,57) мають лідерські позиції, аутсайдерами є підприємства ПАТ «ХТЗ», ПАТ «ХПЗ», інтегральний індекс яких знизився на 0,21, 0,23, відповідно, ПАТ «ФЕД» (0,14) у 2015 р. мало низький рівень (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка інтегрального індексу рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств

Підприємство	2012		2013		2014		2015		2016		2017	
	Значення, рівень		Значення, рівень		Значення, рівень		Значення, рівень		Значення, рівень		Значення, рівень	
ПАТ «Турбоатом»	0,66	Д	0,55	Д	0,70	В	0,75	В	0,80	Д	0,73	В
ПАТ «Південкабель»	0,65	Д	0,65	Д	0,58	Д	0,59	Д	0,62	Д	0,57	Д
ПАТ «ХПЗ»	0,35	Д	0,20	Н	0,07	К	0,03	К	0,13	Н	0,12	Н
ПАТ «ХТЗ»	0,24	Н	0,32	Д	0,37	Д	0,01	К	0,06	К	0,05	К
ПАТ «ФЕД»	0,40	Д	0,36	Д	0,36	Д	0,14	Н	0,49	Д	0,46	Д
ДП Завод «Електроважмаш»	0,27	Н	0,53	Д	0,31	Д	0,30	Д	0,36	Д	0,53	Д
ПАТ «Електромашина»	0,37	Д	0,50	Д	0,27	Н	0,11	Н	0,52	Д	0,52	Д
ПАТ «Завод Фрунзе»	0,43	Д	0,55	Д	0,33	Д	0,25	Н	0,48	Д	0,54	Д

Примітка: рівень за встановленою шкалою інтервалів: В – високий (0,7–1,0); Д – достатній (0,3–0,7); Н – низький (0,1–0,3); К – критичний (0–0,1).

Для забезпечення адаптивного управління ПМІП запропоновано методичний підхід до оцінки впливу інноваційних ризиків недосягнення оптимального значення показників ПМІП та оцінки ризиків реалізації інноваційних проектів в умовах невизначеності, який передбачає прогнозування на основі використання теорії нечітких множин, що дозволяє в межах адаптивного управління продукувати управлінські рішення щодо зміни складових інноваційного потенціалу. Розраховано інноваційні ризики для шести можливих випадків залежно від вибору параметрів досліджуваного показника E (E_{\min} , E_0 , E_{\max}) і заданих граничних умов B (B_{\min} , B_0 , B_{\max}). Наприклад, якщо

при заданих параметрах проекту індекс рентабельності представлено у вигляді нечіткої множини $E=PI(0,92; 1,32; 1,64)$, а граничні умови задані у вигляді нечіткої множини $B(1,0; 1,1; 1,3)$, то ризик того, що проект буде визнаний неефективним, становить 11%, що відповідає середньому ступеню ризику (проект приймається до впровадження з обмеженнями або за умови доопрацювання). У випадку, коли показник, що характеризує граничні умови проекту B , має точкову оцінку $B_{min} = B_{max} = B_0$, посилення граничного рівня зумовлює зростання величини ризику (рис. 6).

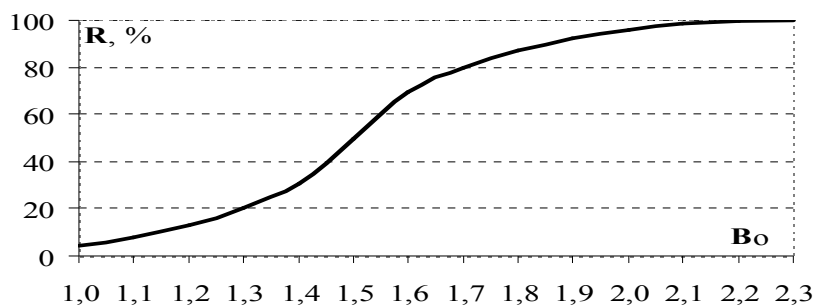

Рис. 6. Залежність ризику інвестування інноваційного проекту від величини граничного рівня B_0 індексу рентабельності

На цій основі запропоновано практичні рекомендації щодо прогнозування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління, що стало підґрунтям наукових розробок механізму адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівного підприємства, реалізація якого дасть змогу підвищити рівень інноваційного розвитку вітчизняних підприємств.

У третьому розділі – «Удосконалення адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств» – удосконалено механізм адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств; розроблено науково-практичний підхід до прогнозування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління; сформовано інструменти адаптивного управління процесу нарощування фінансової складової інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств.

Визначено, що формування інформаційно-організаційного забезпечення інноваційних процесів, зокрема оцінка інноваційного потенціалу, є першочерговим завданням інноваційно активних машинобудівних підприємств, вирішення якого можливе лише при впровадженні інформаційної системи адаптивного управління інноваційним розвитком підприємства на базі динамічної та реляційної бази даних щодо внутрішніх інноваційних процесах. Адаптивне управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств є складним системним процесом, має зворотний зв'язок передачі інформації про перехід системи в новий стан, при якому показники, що характеризують інноваційний потенціал, відхилялися від оптимальних, що дозволило заново розрахувати інтегральні оцінки та прогноз, визначити ступінь впливу зовнішніх викликів на потенційні можливості підприємства й реалізувати стратегію інноваційного розвитку.

Обґрунтовано механізм адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств (рис. 7), що формується на принципах (системності, комплексності, адаптивності, динамічності, цілеспрямованості, безперервності, наукової обґрунтованості, оптимальності, інформативності тощо), функціях (планування, прогнозування, координація, організація, мотивація, контроль), відповідному методичному інструментарії, необхідному ресурсному забезпеченні. Зокрема, включає такі елементи: обґрунтування необхідності застосування інструментарію моніторингу (аналіз, оцінка, прогнозування) і стратегічного управління (програмування, планування) інноваційним потенціалом машинобудівного підприємства; пошук та прийняття оптимальних рішень у процесі ефективного використання ІПМП.

Рис. 7. Механізм адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівного підприємства

Ефективне формування механізму адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств сприятиме послідовному розв'язанню таких стратегічних завдань: передбачення можливостей подальшого підвищення рівня інноваційного потенціалу підприємства, визначення доцільності використання моделей прогнозування й планування діяльності машинобудівних підприємств у сфері створення інноваційного продукту; відтворення інноваційно-виробничого потенціалу машинобудівних підприємств та подальше його впровадження для підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств як у цілому, так й окремих складових; забезпечення високого рівня адаптивності ПМПП, зниження рівня невизначеності за рахунок усебічної оцінки характеристик внутрішнього та зовнішнього середовища, що забезпечить стійкість функціонування.

Результати наукового дослідження дозволили стверджувати, що гармонійне поєднання інструментів механізму надає такі функціональні можливості: здійснення управління всіма елементами механізму; постійна зміна параметрів згідно з розробленими економіко-математичними моделями з метою уникнення надлишкового ризику в інноваційній діяльності; наявність зворотного зв'язку з усіма компонентами механізму; своєчасна зміна планів і моделей під впливом зовнішнього середовища; наявність автоматичного підстроювання параметрів для забезпечення виконання основних завдань у сфері впровадження й розробки інноваційних проектів; високий рівень точності, надійності, стійкості та зручності використання для прийняття ефективних управлінських рішень; мінімізація та визначення оптимальної структури витрат і зменшення ризику втрати фінансових ресурсів, спрямованих в інноваційні проекти.

Елементом формування інформаційно-аналітичного забезпечення є прогнозування складових інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, що здійснюється на всіх стадіях повного інноваційного циклу.

Запропоновано використовувати модель авторегресії-ковзного середнього з інтервенцією ARIMA (p, q, k) з інтервенціями. Перед проведенням прогнозу необхідно правильно ідентифікувати модель, тобто визначити її параметри p – порядок авторегресії, q – порядок ковзного середнього, k – порядок різниці. Основним критерієм ідентифікації є значущість параметрів p, q моделі й некорельованість залишків, яка визначається при аналізі автокореляційної (АКФ) та частинної автокореляційної (ЧАКФ) функцій залишків. Адекватність моделі перевірено шляхом порівняння результатів прогнозу з фактичними даними (табл. 2).

Практичне застосування запропонованого підходу дозволило визначити прогнозоване лідерство ПАТ «Турбоатом» (0,83) та ПАТ Завод «Південкабель» (0,72). Ці підприємства є фінансово стійкими, платоспроможними і прибутковими. Згідно з прогнозом, ДП Завод «Електроважмаш (0,55) і ПАТ «Електромашина (0,5) підвищать свій рейтинг. Для фінансово нестійкого підприємства ПАТ «ХТЗ» (0,09) має місце критичний рівень інноваційного потенціалу.

Результати прогнозу рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств на 2018 р.

Підприємство	Інтегральний індекс 2012 р., рівень		Прогнозований інтегральний індекс 2018 р., рівень		Абс. зміна	Відн. зміна
ПАТ «Турбоатом»	0,51	Д	0,83	В	0,32	1,64
ПАТ Завод «Південкабель»	0,65	Д	0,72	В	0,07	1,10
ПАТ «ХПЗ»	0,35	Д	0,11	Н	-0,24	0,32
ПАТ «ХТЗ»	0,24	Н	0,09	К	-0,15	0,37
ПАТ «ФЕД»	0,40	Д	0,47	Д	0,07	1,18
ДП Завод «Електроважмаш»	0,27	Н	0,55	Д	0,28	2,07
ПАТ «Електромашина»	0,33	Д	0,50	Д	0,17	1,52
ПАТ «Завод Фрунзе»	0,32	Д	0,39	Д	0,07	1,20

Примітка: рівень за встановленою шкалою інтервалів: В – високий (0,7–1,0); Д – достатній (0,3–0,7); Н – низький (0,1–0,3); К – критичний (0–0,1).

Результати інтегральної оцінки та прогнозу рівня ІМПП є відправною точкою для розробки можливих сценаріїв розвитку і стратегії розвитку ІМПП. Обґрунтовано етапи управління процесом нарощування фінансової складової ІМПП з метою реалізації інноваційних проектів на засадах змішаного фінансування, що дозволяє визначити вектор оптимального розподілу позикових коштів бюджету та посилювати соціальний ефект від упровадження інновацій за рахунок частини бюджетних коштів навіть при обмеженому обсязі фінансування. Сформовано комплекс організаційно-управлінських заходів для кожної групи машинобудівних підприємств, спрямованих на розвиток інноваційного потенціалу та активізацію інноваційних процесів. Для груп з високим та достатнім прогнозованим рівнем ІМПП рекомендовано обрати наступальну стратегію, підвищення фінансової стабільності за рахунок механізмів змішаного фінансування та залучення вітчизняних і зарубіжних інвесторів, подальший розвиток інтелектуального капіталу та науково-дослідницької складової, посилення інноваційної активності на зовнішньому ринку. Для груп з низьким та критичним прогнозованим рівнем ІМПП запропоновано захисні імітаційні й оборонні стратегії, розробку заходів зі зниження зовнішньої залежності підприємств; підвищення фінансової стабільності за рахунок держзамовлень та залучення вітчизняних і зарубіжних інвесторів, оптимізацію витрат на інновації, відновлення спроможності та результативності інноваційного потенціалу, впровадження методів адаптивного управління в інноваційну діяльність, державну підтримку в розробці та виробництві соціально значущої інноваційної продукції.

Запровадження розроблених теоретико-методичних підходів та обґрунтованих науково-практичних рекомендацій дасть змогу підвищити рівень продукування управлінських рішень щодо адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств та створити ефективне конкурентне середовище у стратегічній перспективі.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено науково-практичні завдання щодо вдосконалення теоретичних і методичних основ адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств. Основні висновки та рекомендації за результатами проведеного дослідження полягають у такому:

1. На основі узагальнення й систематизації поглядів учених удосконалено теоретичне підґрунтя дослідження, зокрема уточнено економічну сутність понять «управління», «адаптивне управління підприємством», «потенціал» та «інноваційний потенціал підприємства», що дало змогу обґрунтувати теоретичні основи адаптивного управління як напряму забезпечення та активізації інноваційного розвитку підприємств машинобудування. Результати дослідження свідчать, що адаптивне управління як інструментарій інформаційно-аналітичного забезпечення процесу прийняття ефективних управлінських рішень дає можливість підприємству створити ефективний механізм упровадження інновацій у довгостроковій перспективі.

2. Узагальнено та розвинено теоретико-методичні аспекти впровадження адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств на основі реалізації послідовних етапів оцінки та прогнозування рівня інноваційного потенціалу підприємства на засадах адаптивного управління. Ґрунтуючись на результатах дослідження щодо адаптації підприємства до нововведень, визначено, що необхідно адекватно оцінити здатність підприємства до інноваційної діяльності з усебічним використанням адаптивного управління, виявити ступінь використання внутрішніх інноваційних резервів та оцінити рівень інноваційної активності. Такий підхід є системним і дозволяє сформулювати адекватні організаційно-управлінські заходи щодо стимулювання інноваційної діяльності машинобудівних підприємств.

3. Сформовано систему показників оцінки інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у межах адаптивного управління, відбір яких здійснено на основі критеріального підходу. На цій основі розроблено науково-методичний підхід до оцінки стану й рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління, який дозволяє виявити загальні тенденції впливу складових потенціалу на інноваційний розвиток машинобудівних підприємств, провести моніторингові оцінки рівня ІМПП й одержати рейтинги машинобудівних підприємств у системі регіону або галузі.

4. Для прогнозування ризиків, пов'язаних з упровадженням інноваційної діяльності машинобудівного підприємства залежно від зміни складових інноваційного потенціалу, запропоновано методичний підхід до оцінки впливу інноваційних ризиків на інноваційний потенціал машинобудівних підприємств, який дозволив урахувати можливі негативні наслідки, пов'язані з реалізацією інноваційного проекту. Побудована прогнозна модель дозволила встановити залежність рівня ризику від обсягу інвестицій в інноваційний проект.

5. Удосконалено механізм адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств (ІМПП), який поєднує сучасні принципи управління підприємствами та включає такі елементи: обґрунтування необхідності застосування інструментарію моніторингу (аналіз, оцінка, прогнозування) та стратегічного управління (програмування, планування) інноваційним потенціалом

машинобудівного підприємства; пошук і прийняття оптимальних рішень у процесі ефективного використання ІПМП, базисом ІПМП є матеріально-технічні, фінансові, людські, науково-технічні, інформаційні ресурси; дозволяє отримати інформаційно-аналітичну підтримку процесу прийняття управлінських рішень щодо здійснення інноваційної діяльності як основи стратегії розвитку ІПМП.

6. Для прогнозування рівня ІПМП як складової запропонованого механізму обґрунтовано науково-практичний підхід, основою якого є використання моделі авторегресії-ковзного середнього з інтервенцією ARIMA, що підтвердило значущість контролю та організації зворотного зв'язку між елементами механізму адаптивного управління ІПМП. Виділено етапи управління процесом нарощування фінансової складової ІПМП з метою реалізації інноваційних проектів на засадах змішаного фінансування, що дозволило визначити вектор оптимального розподілу позикових коштів бюджету, посилювати соціальний ефект від упровадження інновацій за рахунок частини бюджетних коштів навіть при обмеженому обсязі фінансування й запропонувати можливі сценарії розвитку та стратегії розвитку ІПМП.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Стаття в науковому фаховому виданні України

1. Мясников В. О. Методичний підхід до оцінки інноваційного потенціалу промислових підприємств / В. О. Мясников // Причорноморські економічні студії. – Одеса : Причорномор. наук.-досл. ін-т економ. та іннов., 2016. – Вип. 12. – Ч. 1. – С. 167–174. (0,76 д. а.)

Статті в наукових фахових виданнях України, внесених до міжнародних наукометричних баз

2. Мясников В. О. Інноваційний потенціал як основа конкурентостійкості підприємств машинобудування / В. О. Мясников, І. А. Федоренко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – № 54 (1163). – С. 71–74. (0,31 д. а.)¹

Внесок здобувача: сформовано концептуальні основи формування інноваційного потенціалу підприємств машинобудування, узагальнено елементи інноваційного потенціалу та критерії оцінки.

3. Мясников В. О. Адаптивне управління підприємствами машинобудування у забезпеченні їх інноваційного розвитку / В. О. Мясников // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2015. – № 61 (1170). – С. 52–56. (0,85 д. а.)²

4. Мясников В. О. Методичний підхід щодо оцінки інноваційних ризиків в умовах невизначеності / В. О. Мясников // Економічний простір. – Дніпропетровськ : Придніпров. держ. акад. будівництва та архітектури, 2017. – Вип. 117. – С. 172–182. (0,42 д. а.)³

5. Мясников В. О. Прогнозування інноваційних ризиків для підприємств машинобудування з використанням нечітких множин / В. О. Мясников,

¹ Міжнародні наукометричні бази даних: Ulrich's Periodicals Directory у (New Jersey, USA), WorldCat і Google Scholar.

² Міжнародні наукометричні бази даних: Ulrich's Periodicals Directory у (New Jersey, USA), WorldCat і Google Scholar.

³ Міжнародні наукометричні бази даних: Index Copernicus, Google Scholar.

І. А. Федоренко, О. С. Мордовцев // Проблеми економіки. – Харків, 2017. – Вип. 1. – С. 447–457. (0,35 д. а.)⁴

Внесок здобувача: запропоновано науково-методичний підхід до оцінки й прогнозування ризиків інноваційного потенціалу підприємств машинобудування.

6. Мясников В. О. Стан та перспективи розвитку інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / В. О. Мясников // Економіка та держава. – Київ, 2017. – № 2. – С. 81–88. (1,01 д. а.)⁵

7. Мясников В. О. Формування механізму адаптивного управління інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / В. О. Мясников // Ефективна економіка. – 2018. – № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>. (0,51 д. а.)⁶

8. Мясников В. О. Інтегральна оцінка стану та рівня інноваційного потенціалу як основа адаптивного управління машинобудівних підприємств / В. О. Мясников // Бізнес Інформ. – Харків : ХНЕУ, 2018. – № 1. – С. 85–92. (0,66 д. а.)⁷

9. Мясников В. О. Науково-методичний підхід до прогнозування показників інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / В. О. Мясников // Агросвіт. – Київ, 2018. – № 4. – С. 68–74. (0,59 д. а.)⁸

Матеріали конференцій

10. Мясников В. О. Адаптивне управління як передумова інноваційного розвитку підприємств машинобудування / В. О. Мясников // Бізнес-адміністрування в умовах турбулентної економіки : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 01–28 лютого 2017 р.). – Харків : ХНУМГ, 2017. – С. 117–119. (0,11 д. а.)

11. Мясников В. О. Концептуальні основи формування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / В. О. Мясников // Перспективні наукові розробки-2017 : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Болгарія, 15–22 лютого 2017 р.). – Софія : «Бял ГРАД-БГ», 2017. – С. 35–37. (0,14 д. а.)

12. Мясников В. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / В. О. Мясников // Сучасні наукові інновації : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 лютого 2017 р.). – Київ : Міжнар. центр наук. досліджень, 2017. – С. 15–16. (0,11 д. а.)

13. Мясников В. О. Формування інструментарію оцінки ризиків інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств: в умовах невизначеності / В. О. Мясников // Інноваційний потенціал сучасної економічної науки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 17 березня 2017 р.). – Тернопіль, 2017. – С. 24–26. (0,10 д. а.)

⁴ Міжнародні наукометричні бази даних: Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals, EBSCOhost (США), CiteFactor (США), Academic Journals Database (Швейцарія), Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), Соціонет (Росія), J-Gate (Індія), Академія Google (США), Research Bible (Японія).

⁵ Міжнародні наукометричні бази даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar.

⁶ Міжнародні наукометричні бази даних: Index Copernicus, Google Scholar.

⁷ Міжнародні наукометричні бази даних: Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals, EBSCOhost (США), CiteFactor (США), Academic Journals Database (Швейцарія), Scientific Indexing Services, Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), Соціонет (Росія), J-Gate (Індія), Академія Google (США), Research Bible (Японія).

⁸ Міжнародні наукометричні бази даних: Index Copernicus, SIS, Google Scholar.

14. Мясников В. О. Проблеми формування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств: шляхи їх вирішення / В. О. Мясников // Шістнадцяті економіко-правові дискусії: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Львів, 15 березня 2017 р.). – Львів, 2017. – С. 23–25. (0,15 д. а.)

15. Мясников В. О. Тенденції розвитку інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / В. О. Мясников, І. А. Федоренко // Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: матеріали XXV Міжнар. наук.-практ. конф. : у 4 ч. – Харків: НТУ «ХПІ», 2017. – Ч. IV. – С. 261. (0,05 д. а.)

Внесок здобувача: окреслено основні напрями розвитку сектору машинобудування з огляду на необхідність реалізації моделі адаптивного управління інноваційним потенціалом підприємств машинобудування.

16. Мясников В. О. Основні етапи прогнозування рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств / В. О. Мясников // Світ економічної науки: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 27 лютого 2018 р.). – Тернопіль, 2018. – С. 40–42. (0,09 д. а.)

17. Мясников В. О. Механізм адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств як інформаційно-аналітична підтримка прийняття управлінських рішень / В. О. Мясников // Двадцять четверті економіко-правові дискусії: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Львів, 28 лютого 2018 р.). – Львів, 2018. – С. 13–15. (0,14 д. а.)

АНОТАЦІЯ

Мясников В. О. Адаптивне управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2018.

Дисертація присвячена теоретичним, методичним та практичним аспектам адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств. Досліджено теоретичне підґрунтя, уточнено економічну сутність понять «управління», «адаптивне управління підприємством», «потенціал» та «інноваційний потенціал підприємства»; узагальнено й розвинено теоретико-методичні аспекти впровадження адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств. Сформовано систему показників оцінки інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у межах адаптивного управління, відбір яких здійснено на основі критеріального підходу; розроблено науково-методичний підхід до оцінки стану та рівня інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств у контексті адаптивного управління й оцінки впливу інноваційних ризиків на інноваційний потенціал машинобудівних підприємств. Удосконалено механізм адаптивного управління інноваційним потенціалом машинобудівних підприємств. Обґрунтовано науково-практичний підхід до прогнозування інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств, основою якого є використання моделі авторегресії-ковзного середнього з інтервенцією ARIMA, та запропоновано можливі сценарії розвитку й стратегії розвитку. Основні

положення роботи підтвержені практичними результатами їх упровадження на машинобудівних підприємствах.

Ключові слова: інноваційний потенціал, управління, адаптивне управління підприємством, оцінка, механізм, інноваційний ризик, розвиток.

АННОТАЦІЯ

Мясников В. О. Адаптивное управление инновационным потенциалом машиностроительных предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Классический приватный университет, Запорожье, 2018.

Диссертационная работа посвящена теоретическим, методическим и практическим аспектам адаптивного управления инновационным потенциалом машиностроительных предприятий.

Исследованы теоретические основы, предложено авторское определение понятий «управление», «адаптивное управление предприятием», «потенциал» и «инновационный потенциал предприятия», что позволило расширить соответствующую научно-методическую базу.

Обоснована целесообразность применения системного подхода к оценке уровня инновационного потенциала предприятия на основе адаптивного управления, что является залогом успешности инновационной деятельности предприятия. Обобщены теоретико-методические аспекты внедрения адаптивного управления инновационным потенциалом машиностроительных предприятий на основе реализации последовательных этапов оценки и прогнозирования уровня инновационного потенциала предприятий.

Разработан научно-методический подход к оценке состояния и уровня инновационного потенциала машиностроительных предприятий в контексте адаптивного управления, который позволяет выявить общие тенденции влияния составляющих потенциала на инновационное развитие машиностроительных предприятий, провести мониторинговые оценки уровня инновационного потенциала и получить рейтинги машиностроительных предприятий.

Предложен методический подход к оценке влияния инновационных рисков на инновационный потенциал машиностроительных предприятий, который позволяет комплексно исследовать эффективность инновационной деятельности через анализ влияния инновационных рисков на внедрение инновационных проектов машиностроительного предприятия и в рамках адаптивного управления производить эффективные управленческие решения по изменению составляющих инновационного потенциала. Полученные в результате прогнозирования инновационные риски в пределах адаптивного управления составили информационно-аналитическую базу процесса принятия управленческих решений по реализации инновационного проекта.

Усовершенствован механизм адаптивного управления инновационным потенциалом машиностроительных предприятий, основанный на совокупности принципов, функций, соответствующем методическом инструментарии, необходимом ресурсном обеспечении. Он включает следующие элементы:

обоснование необходимости применения инструментария мониторинга (анализ, оценка, прогнозирование) и стратегического управления (программирование, планирование) инновационным потенциалом машиностроительного предприятия; поиск и принятие оптимальных решений в процессе эффективного использования.

Обоснован научно-практический подход к прогнозированию инновационного потенциала машиностроительных предприятий, основой которого является использование модели авторегрессии-скользящего среднего с интервенцией ARIMA, что подтвердило значимость контроля и организации обратной связи между элементами механизма адаптивного управления инновационным потенциалом машиностроительных предприятий. Выделены этапы управления процессом наращивания финансовой составляющей инновационного потенциала с целью реализации инновационных проектов на основе смешанного финансирования, что позволило предложить возможные сценарии развития и стратегии развития ИПМП.

Основные положения работы подтверждены практическими результатами их внедрения на машиностроительных предприятиях.

Ключевые слова: инновационный потенциал, управление, адаптивное управление предприятием, оценка, механизм, инновационный риск, развитие.

SUMMARY

Miasnikov V. O. Adaptive management of innovation potential of machine-building enterprises. – Manuscript.

Thesis for granting the Degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.04 – economy and management of the enterprises (according to the type of economic activity). – Classic Private University, Zaporizhzhia, 2018.

The dissertation work is devoted to actual problems of theoretical, methodical and practical aspects of the adaptive innovative potential management by machine-building enterprises. The theoretical bases are investigated in the thesis, the economy essence of concepts «management», «adaptive management of the enterprise», «potential» and «innovative potential of the enterprise» are specified; the theoretical and methodological aspects of the introduction of the adaptive management of the innovative potential of machine-building enterprises are generalized and developed. The system of indicators of an estimation innovative potential by machine-building enterprises in limits of adaptive management which selection is carried out on the basis of the criterial approach is generated in work; a scientific-methodical to approach assessment of the state and level of innovative potential of machine-building enterprises in the context which adaptive management and assessment of the impact of innovative risks on a innovation potential of machine-building enterprises was developed. The mechanism to adaptive management of innovative potential of enterprises is improved. The scientifically-practical approach to forecasting the innovative potential of engineering enterprises is based on the basis of which it the use of the autoregressive-moving average model with ARIMA intervention and suggested possible development scenarios and development strategies. The main provisions of the work by the practical results of their implementation at machine-building enterprises are confirmed.

Key words: innovative potential, management, adaptive enterprise management, assessment, mechanism, innovation risk, development.

МЯСНИКОВ ВЯЧЕСЛАВ ОЛЕГОВИЧ

**АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 08.08.2018.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк ризографний. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 прим. Зам. № 25-18 АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
Серія ДК, № 3321 від 25.11.2008 р.